Rytis Šiaulinskas

II Pasaulinio karo karių kapavietė Biržų mieste, Sąjungos ir Pelkių gatvių sankryžoje

2007 m. UAB „Biržų melioracija“ darbininkai, kasdami buities nuotėkynės tranšėją Sąjungos ir Pelkių gatvių sankryžoje, aptiko žmonių palaikus. Radiniai iš apardytos kapavietės: žmonių kojų kaulai, gertuvė, šoviniai, šaukštas, batų liekanos, diržas su užrašu ant sagties „GOTT MIT...“, buvo perduoti į BKMS.

Pasak vietinio gyventojo Jono Macijausko, kuriam karo metu buvo 9 metai, 1944 m. vasarą jis matė, kaip šioje vietoje buvo užkasta 12 žuvusių karių: 8 rusai ir 4 vokiečiai. Po karo rusų karių palaikai buvo iškasti ir perlaidoti Biržų mieste, Pasvalio gatvėje esančiose kapinėse. Vėliau rusų karių palaikai buvę perkelti į Biržų miesto centre įkurtas karių kapines. Vokiečių karių palaikai likę gatvės važiuojamojoje dalyje.

Archeologinių tyrinėjimų metu ištirta išlikusi apardytos kapavietės dalis. Tyrimais nustatyta, kad didesnioji kapavietės dalis suardyta žemės kasimo darbų metu. Išlikusioje jos PR dalyje aptiktos 3 asmenų kaukolės, rankų ir liemens kaulai. Prie vieno iš palaikų surasti trys laikrodžiai (du iš jų kišeniniai) bei lupa. Be šių radinių, kapavietėje aptiktas šovinynas ir dar keli pavieniai šoviniai, odinis diržas, katiliukas, asmeninės higienos reikmenys ir kt. Kapo duobės gylis – 1,55–1,65 m.

Remiantis liudininko pasakojimu, antropologinių ir archeologinių tyrimų metu surinktais duomenimis, galima teigti, kad kapavietėje surasti II Pasaulinio karo pabaiga datuojami 4 vokiečių karių palaikai. Kapavietėje nebuvo daiktų, leidžiančių identifikuoti mirusiųjų asmenybes bei nustatyti jų karinį laipsnį.

The Second World War military burial site at the intersection of Sąjungos and Pelkių streets in Biržai

A burial site was discovered in 2007 at the intersection of Sąjungos and Pelkių streets in Biržai. On the basis of the account of a witness as well as the information gathered during the anthropological and archaeological investigation, it was established that the remains of 4 German soldiers who died in the summer of 1944 were found at the burial site.

Evaldas Vailionis

Vilniaus miesto Bernardinų kapinių šlaito PV dalis

Bernardinų kapinės (L1668K1) yra Užupyje, tarp Polocko / Žvirgždyno gatvių ir Vilnios dešiniojo kranto. Jos įkurtos XIX a. pradžioje. Šiuo metu kapinių plotas siekia 3,6 ha. Jų ŠR dalis yra aukštesnėje vietoje, o PR leidžiasi nuožulniu šlaitu į Vilnios slėnį.

2007 m. rugpjūčio mėnesį buvo atlikti archeologiniai tyrimai ir žvalgymai Vilniaus miesto Bernardinų kapinių (L1668K1) P šlaito V dalyje. UAB „Sąlytis“ čia atliko Bernardinų kapinių PV šlaito tvirtinimo ir lietaus vandens nuvedimo sistemos įrengimo darbus.

Nupjovus žolę žvalgomojo ploto centre atsidengė plytų mūro liekanos. Šioje vietoje buvo atlikti archeologiniai tyrimai. Tyrimų metu paaiškėjo, kad tai yra Bernardinų kapinių P pakraščio tvoros stulpo liekanos (XIX a. antras dešimtmetis). Taip pat nustatyta, kad

po šlaito viršutiniu permaišytu juodžemio sluoksniu prasideda nejudintas rudai pilkšvos, žalsvos žemės sluoksnis.

Dabartinių kapinių P pakraštyje buvo iškasti 4 žvalgomieji šurfai. Pirmoje terasoje iškastuose trijuose šurfuose, po viršutiniu juodžemiu, aptikti iki 1,2 m storio supiltiniai / sanąšiniai rudai pilkšvos žemės, smėlio ir žvyro sluoksniai bei stumdytas natūralus pilkšvos / žalsvos molingos žemės sluoksnis. Pagal XIX a. vidurio duomenis, Paplavų malūno savininkui pastačius užtvanką, patvinusi Vilnia pasiekdavo ir ardydavo kapus. Įžemis šurfuose nebuvo pasiektas. P šlaito terasa suformuota jau XX a. antroje pusėje, išplėtus kapinių ribą į P ir pastačius metalinę tinklo tvorą.

Tvarkant šlaito PV dalį – lyginant viršutinį permaišytą juodžemio sluoksnį – buvo aptikta XIX–XX a. šiukšlių bei keliolika kapinių paminklų detalių.

Dominavo XX a. antros pusės radiniai. Daugiausia tai keramikiniai dirbiniai: buitinė keramika (vazonų, ąsočių, žvakidžių dalys ir fragmentai), plokštiniai kokliai, olandiškų čerpių fragmentai. Rasta daug stiklinių butelių ir stiklinių žvakidžių dalių. Tarp metalinių dirbinių dominavo šiukšlės (konservų dėžutės, stiklinių žvakidžių metaliniai dangteliai, įvairios technikos detalės – strypai, vamzdžiai, guoliai, krumpliaračiai, darbo įrankiai). Viršutiniame permaišytame juodžemio sluoksnyje rastos ir kelios XVII–XVIII a. puodų šukelės bei žalio glazūruoto plokštinio koklio fragmentas, kuris buvo puoštas vainiku su puokšte.

Tarp radinių, susijusių su kapais, rasta XIX a. pabaigos – XX a. kapinių geležinių tvorelių detalių. Paviršiuje taip pat aptikta betoninių kapų kraštų, stulpelių dalių. Rastos akmeninės ir betoninės ankapinių plokščių (epitafijų), lietų ketaus kryžių detalės. Surinkta keliolika skardos plokštelių, kurios buvo tvirtinamos prie kryžių, su mirusiojo vardu ir pavarde bei gimimo ir mirimo datomis. Daugelis užrašų neišlikę arba juose matosi tik pavieniai žodžiai ar raidės, kadangi buvo užrašyta dažais. Dalis lentelių yra surūdijusios. Šios lentelės dažniausiai yra heraldinio skydo formos, rečiau pasitaiko juostos su užriestais galais formos ar stačiakampio formos skardelės. Radiniai, kuriuos galima būtų panaudoti šiuo metu vykstantiems kapinių restauravimo darbams, buvo perduoti kapines prižiūrinčiai UAB „Rasų valda“. Keli smulkesni radiniai perduoti LNM.

The SW part of the slope of the Bernadine cemetery in Vilnius

In August 2007 a field evaluation and survey was conducted in the W part of the S slope of the Bernadine cemetery in Vilnius. The cemetery was created in 1810. After the cutting the grass, the remains of a brick wall were uncovered in the centre of the surveyed area. During the investigation it was discovered that this was the remains of a column, dating to the 1810s, from the fence on the S edge of the Bernadine cemetery. It was established that a layer of undisturbed dun and yellowish earth begins under the slope's upper layer of mixed humus.

In putting the SW part of the slope in order by levelling the upper layer of mixed humus, 19th–20th-century rubbish and over 10 pieces of gravestones were discovered. Among the finds connected with the graves, pieces of late 19th–20th-century iron cemetery fences, concrete grave borders, and concrete columns

were found. Parts of stone and concrete gravestone slabs (epitaphs) and cast iron crosses were found. Over 10 sheet metal plates, which were fastened to the crosses with the individual's full name, date of birth, and date of death, were collected. These plates are generally in the shape of an armorial shield and more rarely a band with upturned ends or a rectangular plate.

Robertas Žukovskis

Senkapio tyrimai Aguonų g. 10 Vilniuje

2007 m. vasarą APC „Antiqua“ tęsė 2006 m. pradėtus archeologinius tyrinėjimus Vilniuje, Aguonų g. 10. 2006 m. archeologinių tyrinėjimų metu buvusios Vilniaus staklių gamyklos „Komunaras“ teritorijos R dalyje ištirtas 480 m^2 plotas. Tyrimų vieta priklauso Vilniaus senamiesčio 89 kvartalui. 1737 m. Vilniaus miesto Fiurstenhofo plane ši vieta pavaizduota kaip neapgyvendinta kalvota vietovė. 1808 ir 1845 m. Vilniaus miesto planuose teritorija taip pat neužstatyta. 1938 m. sudarytame miesto plane teritorijos užstatymas dar nežymus. Tik XX a. II pusėje pastačius gamyklą beveik visa teritorija užstatyta įvairios paskirties gamybiniais pastatais.

2006 m. archeologinių tyrinėjimų metu aptiktas statant gamyklą smarkiai suardytas ir iki tol Vilniaus miesto archeologinėje medžiagoje neužfiksuotas senkapis, pagal aptiktus negausius radinius datuojamas XV–XVI a. Surasti 109 kapai, juose aptikti 150 individų skeletai ar jų fragmentai.

Siekiant ištirti, ar likusioje užstatyti numatomoje teritorijoje – į R nuo 2006 m. tyrimų ploto – dar išlikę kapų, atlikti žvalgomieji

1 pav. Archeologinių tyrimų plotas 4 Aguonų g. 10, Vilniuje iš V pusės. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 1. Excavation area 4 at Aguonų St. 10 as viewed from the W.

